

ไทยกับ AEC ในยุคสมัยแห่งเอเชีย

ฝ่ายวิจัยธุรกิจ

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา เอเชียได้ก้าวเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกมากขึ้นเป็นลำดับ ดังเห็นได้จากสัดส่วน GDP ของเอเชีย (ไม่รวมญี่ปุ่น) ต่อ GDP โลก เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 9.7% ในปี 2541 มาอยู่ที่ 16.3% ในปี 2552 เช่นเดียวกับมูลค่าการค้าของเอเชียที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนในปี 2552 มูลค่าส่งออกและนำเข้าของเอเชียคิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 4 ของมูลค่าส่งออกและนำเข้ารวมของทั้งโลก ส่งผลให้ความมั่งคั่งของประเทศในเอเชียเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด แสดงให้เห็นได้จากทุนสำรองระหว่างประเทศของประเทศในเอเชียรวมกันเพิ่มขึ้นจาก 1.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2546 เป็นกว่า 4.9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปัจจุบัน เมื่อประกอบกับวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประเทศเศรษฐกิจหลักต่างได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและดูเหมือนว่าปัญหาต่างๆ จะยังไม่ยุติลงในระยะเวลานี้ ทำให้หลายฝ่ายมองว่าเอเชียกำลังก้าวเข้ามาเป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของโลกตัวใหม่ ถนนทุกสายที่กำลังมุ่งหน้าเข้าสู่เอเชียในขณะนี้ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน รวมถึงเงินทุน กำลังผลักดันทิศทางเศรษฐกิจโลกให้เข้าสู่ยุคสมัยแห่งเอเชียอย่างแท้จริง ซึ่งไทยควรต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากยุคสมัยแห่งเอเชียให้เต็มประสิทธิภาพ เพราะถ้าพึ่งตลาดในประเทศไทยอย่างเดียว ซึ่งมีประชากร 0.9% ของประชากรโลก ขณะที่ GDP คิดเป็นสัดส่วนเพียง 0.46% ของ GDP โลก ไม่เพียงพอที่จะผลักดันการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นกลยุทธ์ในการก้าวไปสู่การรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ก่อนที่จะขยายไปสู่ ASEAN+3 และ ASEAN+6 จะยิ่งทำให้ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากตลาดขนาดใหญ่ได้มากขึ้น

จุดมุ่งหมายหลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การนำอาเซียนไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Production Base) ซึ่งหมายถึงการทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีใน 5 สาขา ประกอบด้วยสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินทุน ซึ่งแน่นอนว่าการเปิดเสรีดังกล่าว ย่อมมีทั้งผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์มากน้อยแตกต่างกันตามศักยภาพของผู้ประกอบการในแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถวิเคราะห์แยกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเป็นรายสาขาได้ดังนี้

การเปิดเสรีด้านการค้า เป็นสิ่งที่คุ้นเคยกันอยู่แล้ว ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area) ซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2535 โดยมีการทยอยลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง และในปี 2553 นี้ ประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน จะต้องลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือ 0% ในรายการ Inclusive List ขณะที่ประเทศสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม ต้องทยอยลดอัตราภาษีศุลกากรจนเหลือ 0% ภายในปี 2558

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเปิดเสรีการค้าของอาเซียนทำให้สินค้าส่งออกหลายรายการของไทยได้เปรียบคู่แข่งในอาเซียน ขณะที่สินค้าบางรายการต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยกลุ่มสินค้าส่งออกที่คาดว่าจะได้เปรียบจากการเปิดเสรีดังกล่าวมีหลายรายการ อาทิ ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์ยาง และเฟอร์นิเจอร์ ในตลาดอินโดนีเซีย เสื้อผ้าสำเร็จรูป เฟอร์นิเจอร์ รถยนต์ ในตลาดมาเลเซีย เป็นต้น ขณะที่สินค้าส่งออกบางรายการจำเป็นต้องปรับตัว ทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม อาทิ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผ้าฝ้าย เม็ดพลาสติก ในตลาดอินโดนีเซีย ยางพารา ผ้าฝ้าย ในตลาดฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางในการปรับตัวของสินค้าเกษตร ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงพันธุ์พืช การพัฒนาระบบชลประทานและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว รวมถึงการแปรรูปวัตถุดิบขั้นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอีกด้วย ในส่วนของแนวทางปรับตัวของสินค้าอุตสาหกรรมนั้น

ผู้ประกอบการควรหันมาแข่งขันด้านคุณภาพแทนการแข่งขันด้านราคา โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ผลผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า สาเหตุที่ทำให้สินค้าส่งออกของไทยบางรายการแข่งขันได้ยากนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีปัญหาในทางปฏิบัติที่เป็นข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากข้อตกลง AFTA อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTMs) การที่บางประเทศยังคงปกป้องผู้ผลิตในประเทศของตน รวมทั้งการที่ผู้ประกอบการของไทยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อตกลง AFTA เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อให้การใช้ประโยชน์จาก AFTA มีมากขึ้น

สำหรับการเปิดเสรีด้านบริการ แม้ว่าสิงคโปร์มีศักยภาพในด้านบริการสูงที่สุดในอาเซียนและน่าจะได้ประโยชน์มากที่สุดจากการเปิดเสรีด้านบริการ โดยเฉพาะในสาขาโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ การขนส่งทางอากาศและโลจิสติกส์ ซึ่งสิงคโปร์มีความพร้อมทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหนือประเทศอื่นในอาเซียน รวมทั้งไทยอยู่มาก อย่างไรก็ตาม ไทยก็มีศักยภาพสูงในการให้บริการในบางสาขา โดยเฉพาะสาขาการท่องเที่ยว (Hospitality) ซึ่งไทยมีจุดแข็งอยู่หลายด้าน ทั้งทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการที่เป็นมิตรของคนไทย ที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี รวมถึงสาขาการแพทย์และบริการด้านสุขภาพ ไทยก็มีจุดแข็งไม่เพียงแต่มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่ยังมีจุดเด่นด้านราคาที่ไม่สูงจนเกินไป (ต่ำกว่าสิงคโปร์ค่อนข้างมาก) รวมทั้งมีบริการทางการแพทย์ที่หลากหลายทั้งด้าน Medical Care (บริการรักษาทางการแพทย์) Health Care (บริการดูแลสุขภาพทั่วไป) Aging Care (บริการดูแลผู้สูงอายุ) และ Beauty Care (บริการด้านความงาม) ซึ่งล้วนเป็นธุรกิจบริการที่ไทยจะได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีภาคบริการ

ขณะที่**การเปิดเสรีด้านการลงทุน** ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบในปี 2558 จะทำให้การลงทุนทางตรงจากประเทศอาเซียนด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้นและจะเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการขยายฐานการผลิตหรือย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นๆ ในอาเซียนซึ่งมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในสาขาเกษตรและเกษตรแปรรูป รับเหมาก่อสร้างเหมืองแร่ รวมทั้งภาคการผลิตอื่นที่นักลงทุนไทยมีความเชี่ยวชาญ

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นของ**การเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ** ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวอาจทำให้แรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายจากประเทศที่มีค่าตอบแทนต่ำ (ประเทศในแถบอินโดจีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รวมถึงไทย) ไปยังประเทศที่มีค่าแรงสูงกว่าและมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย อาทิ สิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งหลายฝ่ายเริ่มเป็นห่วงว่าการเปิดเสรีแรงงานฝีมือดังกล่าว จะทำให้แรงงานฝีมือของไทยในบางสาขาย้ายไปทำงานในมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยเฉพาะสาขาการแพทย์และวิศวกร มีผลให้ในอนาคตไทยอาจขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะถัดไป นอกจากนี้ ในระยะยาว หากมีการขยายกรอบความร่วมมือเป็น ASEAN+3 หรือ ASEAN+6 ก็มีความเป็นไปได้ว่าแรงงานฝีมือในบางสาขา อาทิ การเงินการธนาคาร รวมถึง IT จากประเทศเหล่านี้ จะเข้ามาแย่งงานบุคลากรไทยมากขึ้น

ในส่วนของ**การเปิดเสรีด้านเงินทุน** ปัจจุบันยังไม่มีรายละเอียดของการเปิดเสรีที่ชัดเจน แต่ได้มีการตกลงกันในเบื้องต้นว่าจะเร่งพัฒนาตลาดทุนร่วมกันจนนำไปสู่การรวมตัวของตลาดทุนในอาเซียน และยินยอมให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนโดยเสรีมากขึ้น แต่ยังคงต้องใช้เวลาอีกสักกระยะหนึ่งก่อนจะเริ่มเห็นเป็นรูปธรรม

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบภายในปี 2558 จะกลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของเศรษฐกิจไทยในทุกด้าน ทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ การเคลื่อนย้ายการลงทุน แรงงานและเงินทุน ทั้งนี้ ภายใต้ข้อตกลง AEC มีแนวโน้มที่ไทยจะหันมาค้าขายกับประเทศในภูมิภาคมากขึ้น สวนทางกับประเทศตลาดหลักจะเริ่มลดบทบาทลง ขณะที่

การเปิดเสรีด้านบริการจะส่งผลให้การแข่งขันในภาคบริการรุนแรงขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาและเพิ่มบทบาทของภาคบริการให้เข้ามา มีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมากขึ้น ในส่วนของอุตสาหกรรมที่ไทยเริ่มจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน ก็จำเป็นต้องย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้โอกาสจากการเปิดเสรีด้านการลงทุนภายใต้กรอบ AEC สำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี จะส่งผลให้การแข่งขันในตลาดแรงงานเป็นไปอย่างเข้มข้น ซึ่งบุคลากรในวิชาชีพต่างๆ ของไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการแข่งขันดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษา ซึ่งบุคลากรไทยยังเสียเปรียบคู่แข่งอื่นๆ ในอาเซียนอยู่มาก รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล เช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี ซึ่งจะมีส่วนทำให้ค่าเงิน มีความผันผวนมากขึ้น ผู้ประกอบการไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวในการบริหารต้นทุน และปิดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนให้ดี

ในส่วนของ ธสน. ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการค้าการลงทุน ตลอดจนบทบาทใหม่เพื่อการพัฒนา ก็พร้อมที่จะเสริมทัพในการต่อยอดธุรกิจไทยให้ก้าวต่อไปภายใต้บรรยากาศการค้าการลงทุนของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นมิติของการเดินเกมรุกเพื่อสนับสนุนการส่งออกสินค้าของไทยไปตลาดที่มี ศักยภาพและการลงทุนในต่างประเทศ โดยในสวนนี้ ธสน. พร้อมที่จะให้การสนับสนุนผู้ประกอบการด้านข้อมูล อุตสาหกรรมที่ไทยได้เปรียบในประเทศอาเซียนแต่ละประเทศ พร้อมทั้งสนับสนุนด้านการเงิน ทั้งสินเชื่อเพื่อการส่งออก สินเชื่อโครงการระหว่างประเทศ และสินเชื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงสนับสนุนการบริหารความเสี่ยง อาทิ บริการ ประกันการส่งออก บริการประกันความเสี่ยงการลงทุน และบริการด้านอัตราแลกเปลี่ยน ขณะเดียวกัน ธสน. ยังพร้อมที่จะ ดำเนินบทบาทในการสนับสนุนภาคเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ไม่ว่าจะเป็น โครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โลจิสติกส์ รวมถึงโครงการด้านพลังงานและพลังงานทดแทนต่างๆ นอกจากนี้ ธสน. ยังเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนอุตสาหกรรมให้พร้อมแข่งขัน รวมทั้งอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาลงทุน ด้านการประหยัดพลังงาน (Energy Saving) รวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ๆ ตลอดจนการผลิตสินค้า ที่สอดคล้องกับ Social Changes และ Global Trend เป็นต้น พร้อมกันนี้ ธสน. ยังสร้างเครือข่ายในประเทศเป้าหมาย เพิ่มขึ้น เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุน ทั้ง Buyer's Bank Credit ซึ่งทาง ธสน. จะให้วงเงินสินเชื่อกับธนาคารผู้ซื้อ ในต่างประเทศ เพื่อให้ธนาคารผู้ซื้อให้สินเชื่อต่อกับผู้ซื้อสินค้าไทยในต่างประเทศ รวมถึงการสร้างเครือข่ายในลักษณะอื่นๆ กับสถาบันการเงินพันธมิตรในตลาดที่มีศักยภาพ ทั้งนี้ เพื่อเตรียมรองรับการค้าการลงทุนในภูมิภาคภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่จะทวีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมากขึ้นเป็นลำดับ